

Advies

**Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk
1 april 2021**

Advies over het gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk informeerde zich op zijn plenaire vergadering op 22 januari 2021 over de plannen m.b.t. een actualisering van het actieplan van het gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid. Naar aanleiding hiervan wenst de sectorraad op eigen initiatief enkele aandachtspunten naar voren te schuiven die kunnen worden meegenomen in het verdere traject. De SARC kijkt ook uit naar de formele adviesvraag bij de definitieve tekst.

De sectorraad gaat in dit advies niet in op de diverse inhoudelijke issues en speerpunten, maar wil vooral wijzen op twee belangrijke voorwaarden om een geactualiseerd actieplan veel kansen op slagen te geven:

- Expliciet en offensief blijven inzetten op kansen en drempels voor vrijwilligerswerk op de diverse bestuursniveaus.
- De diverse stakeholders op Vlaams niveau maximaal betrekken bij de voeding en uitvoering van het actieplan.

ADVIES

A. Het zuiver houden van vrijwilligerswerk

We merken op heel veel terreinen dat het begrip vrijwilligerswerk intussen vanuit verschillende invalshoeken gebruikt wordt waardoor het zijn bijzondere eigenschappen dreigt te verliezen.

Zo wordt er bijvoorbeeld in de integratie- en inburgeringssector het begrip ‘verplicht vrijwilligerswerk’ ingevoerd. Vrijwilligerswerk kan a priori niet verplicht worden.

Ook merken we, zeker in deze ‘Covid 19- tijden’, dat vrijwilligers ingezet worden om personeelstekorten op te vangen, de sectorraad denkt bijvoorbeeld aan de toelating voor de commerciële woon- en zorgcentra om met vrijwilligers te werken. Binnen die crisiscontext werd ook – ondanks negatief advies van de Hoge Raad voor Vrijwilligers – het plafond van de jaarlijkse kostenvergoeding voor sommige vrijwilligers verhoogd. Ook de wijze waarop er in het kader van de vaccinatiecentra gecommuniceerd wordt over de onkostenvergoeding voor vrijwilligers strookt niet met de benadering van de kostenvergoeding uit de Vrijwilligerswet: een vergoeding voor de kosten die de vrijwilliger maakt. Deze vaak goedbedoelde aanpassingen creëren een onderscheid tussen vrijwilligers en verhogen het risico op een tweespalt tussen organisaties; organisaties die vrijwilligers

een verhoogde onkostenvergoeding kunnen betalen, en organisaties voor wie een verhoging niet haalbaar is. Op korte termijn kunnen hogere vergoedingen helpen om vrijwilligers te werven, op langere termijn draagt het echter niet bij tot de motivatie. Vrijwilligers te snel lokken met materiële beloningen, zou de interesse in de taak zelf kunnen verminderen, zo blijkt uit onderzoek. Op langere termijn is het ook in tegenspraak met de uitgangspunten van het gecoördineerd vrijwilligersbeleid. Wanneer de crisis achter de rug is, dreigen we zo onbedoeld te eindigen in een onworteld systeem. In discussies over een opvolger voor de afgeschafte bijkluswet wordt ook nog te dikwijls verwezen naar de vrijwilligerswet, waardoor de muur tussen onkostenvergoeding (vrijwilligerswet) en prestatievergoeding (bijkluswet) telkens opnieuw in het gedrang dreigt te komen.

B. Overregulering aanpakken

Ook in het vorige advies van 3 oktober 2016 over de visie en het eerste actieplan gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid¹ situeerde de SARC enkele knelpunten die de uitvoering van het toenmalige actieplan dreigden te bemoeilijken. Deze fenomenen zijn intussen nog niet weggewerkt en kunnen veelal in verband worden gebracht met overregulering en het belang van een expliciete focus op maatschappelijk meer kwetsbare groepen. De SARC denkt bijvoorbeeld aan de brede problematiek rond diverse statuten en toegelaten types arbeid. Indien werklozen vrijwilligerswerk verrichten in het kader van de coronacrisis, vervalt de meldingsplicht bij RVA. Indien werklozen buiten die context vrijwilligerswerk doen, dan geldt die plicht wel. Dergelijke goedbedoelde initiatieven willen de administratieve last wel wegnemen, maar creëren in de realiteit onduidelijkheid en misverstanden.

Andere voorbeelden die wegen op de inzet van vrijwilligers zijn louter administratief van aard: bij voorbeeld de verplichte registratie in het UBO-register (ook voor kleine vzw's die vaak op vrijwilligers steunen) en de beperkte toegang voor feitelijke verenigingen tot Vlaamse subsidiereglementen die ook op lokaal niveau toegankelijk zijn. Ook de complexe regelgevingen op lokaal, Vlaams, federaal en Europees niveau worden tot op heden onvoldoende afgestemd en vereenvoudigd.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk is tevreden met de blijvende inzet op een gecoördineerd vrijwilligersbeleid en de ambitie om, in overleg met stakeholders, tot een geactualiseerd actieplan te komen. De visie van het gecoördineerd vrijwilligersbeleid is relevant, net zoals de acties en aandachtspunten. De brede aanpak op verschillende beleidsniveaus blijft echter cruciaal. Een aantal hardnekkige structurele knelpunten situeren zich op het niveau van de lokale en de federale overheid, zoals bijvoorbeeld de overregulering en het zuiver houden van vrijwilligerswerk.

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk vraagt een expliciete ambitie van de Vlaamse regering om via doorgedreven interbestuurlijk overleg ook te wegen op de agenda van de federale overheid, als ambassadeur en pleitbezorger van het vrijwilligerswerk, waarvan het gros van de sectoren behoren tot de gemeenschapsbevoegdheden. Bijkomend vraagt de sectorraad een vaste wil om via het actieplan ook in te zetten op het sensibiliseren en faciliteren van lokale besturen. Berichtgeving in de

¹ SARC, *Advies bij het actieplan gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid en de elementen van visie*, 3 oktober 2016, <https://cjsm.be/sarc/AR/adviezen/20161003-advies-actieplan-VGV.pdf>

media zorgen vaak voor impact en ruis op het terrein. Het kan ook valse verwachtingen creëren (vb. verhoogde onkostenvergoedingen voor sommige vrijwilligers, het installeren van callcentra, etc.). Lokale besturen investeren veel tijd en energie in het correct duiden van initiatieven en richtlijnen, maar ondervinden op het terrein dat berichtgeving in de media bij burgers dikwijls tot foute verwachtingen of aannames leiden (recent bijvoorbeeld naar aanleiding van de organisatie van de lokale vaccinatiestrategieën). Ook merken we dat veel vrijetijds-/cultuurdiensten op zoek zijn naar informatie, vorming en methodische ondersteuning om de volgende maanden volop in te kunnen zetten op het ondersteunen van de doorstart van vrijwilligersgroepen.

C. Reflectiegroep op sectoraal niveau

Het ambtelijk samengestelde Horizontaal Overleg Vrijwilligerswerk (HOV) staat in voor de beleidsmatige opvolging over departementen heen. De sectorraad stelt voor om, naar analogie met de reflectiegroep jeugd- en kinderrechtenbeleid, een spiegelgroep op het niveau van de sectoren op te richten. Beide organen kunnen los van elkaar of tegelijkertijd opereren, ze kunnen elkaar aanwakken, inspireren, voeden,...

De SARC ziet opportuniteiten in gestructureerd en formeel overleg tussen de gemeenschappen en de federale overheid, bijvoorbeeld via het Overlegcomité of specifieke Interministeriële Conferenties. Het HOV kan na overleg met de reflectiegroep issues aanreiken aan het Overlegcomité om tijdens de interministeriële conferentie op tafel te leggen. Op dit moment is de opdracht en het mandaat echter te flou om deze taak op te nemen. De SARC stelt voor om de bevoegdheid van dit orgaan helder te definiëren en hen een rol toe te kennen in het kader van interbestuurlijk overleg.

Flankerend aan het HOV, stelt de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk voor om een overlegstructuur op het niveau van de sectoren op te richten. De sectorraad ziet ook een rol voor de overlegstructuren in het bestaande Overlegcomité of in de specifieke Interministeriële Conferenties.

Namens de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk,

Frie De Greef, voorzitter

Dirk Verbist, ondervoorzitter

Liesbeth Lemiere, secretaris